

Podgorica, 29.02.2024.godine
Br. 00/1-013/24-7

IZVJEŠTAJ O RADU CENTRA ZA ALTERNATIVNO RJEŠAVANJE SPOROVA ZA 2023. GODINU

Razvoj alternativnih načina rješavanja sporova se u mnogim državama sagledava kao sredstvo za očuvanje socijalnog mira i pravne stabilnosti u društvenim odnosima. Medijacija i drugi načini alternativnog rješavanja sporova predstavljaju optimalnu platformu za konstruktivnu komunikaciju strana u sporu, koje uz pomoć lica koja ove postupke sprovode, stiču međusobno povjerenje i nastoje da sporazumno riješe spor. Zbog svojih brojnih pozitivnih karakteristika koje se odnose i na efikasnost i ekonomičnost postupaka i stvaranje tolerantnog okruženja, alternativni načini rješavanja sporova sve više postaju alternativa sudskom postupku i dobijaju svoje mjesto koje im pripada u pravosudnim sistemima država članica Evropske unije, kao i država kandidata kojima pripada Crna Gora.

Kao nosilac javnih ovlašćenja, Centar ima brojne nadležnosti u oblasti alternativnog rješavanja sporova, što ga pozicionira kao glavnog nosioca najvećeg broja aktivnosti neophodnih za dalji razvoj i unapređenje primjene alternativnog rješavanja sporova u Crnoj Gori.

Tokom 2023.godine, Centar za alternativno rješavanje sporova (u daljem tekstu: Centar) se pored redovnih aktivnosti koje su se, shodno Zakonu o alternativnom rješavanju sporova („Sl.list CG”, br. 77/20) odnosile na vršenje stručnih i administrativnih poslova u vezi sa medijacijom i drugim načinima alternativnog rješavanja sporova; informisanje stručne i šire javnost o mogućnostima i prednostima alternativnog rješavanja sporova; praćenje i ocjenu rada medijatora i evalutora spora; sprovođenje obuka (bazičnih i naprednih) za medijatore i evaluatore spora, kao i za druga lica koja sprovode druge postupke alternativnog rješavanja sporova i dr., bavio unapređenjem primjene medijacije u kvantitativnom i kvalitativnom smislu, uspostavljanjem jedinstvene prakse; implementacijom pojedinih aktivnosti iz Programa razvoja ARS za 2023-2025; uspostavljanjem i unapređenjem saradnje sa međunarodnim partnerima u cilju obezbjeđenja finansijske, tehničke i ekspertске podrške.

U martu 2023.godine Centar je, kao i svake godine, shodno urađenoj analizi potreba i raspoloživim finansijskim sredstvima, pripremio Program rada Centra za 2023.godinu i Plan obuka za 2023.godinu, koji su usvojeni od strane Upravnog odbora Centra.

Realizovane aktivnosti Centra za 2023.godinu se mogu grupisati u one koje su se odnosile na:

- 1.unapređenje primjene Zakona o ARS-u, koji je donio niz novih i čija je praktična primjena obilovala neujednačenom praksom i različitim tumačenjima pojedinih zakonskih odredbi i instituta
2. edukaciju novih medijatora i unapređenje stručnih kompetencija licenciranih medijatora kroz organizovanje specijalizovanih obuka;
3. edukaciju relevantnih aktera u postupku medijacije–sudija, predstavnika lokalne samouprave, osiguravajućih društava, privrednih društava;
4. informisanje opšte i stručne javnosti o medijaciji i alternativnom rješavanju sporova, kroz kontinuiranu promociju;
- 5.uspostavljanje i unapređenje saradnje sa međunarodnim partnerima u cilju obezbjeđenja finansijske i ekspertske podrške;
6. administriranje i organizovanje postupaka medijacije kako u predmetima upućenim od strane osnovnih sudova i Privrednog suda Crne Gore, tako i u postupcima pokrenutim po predlozima za pokretanje medijacije, prije pokretanja sudskog postupka, u Podgorici i drugim crnogorskim opštinama;
7. ostale poslove iz nadležnosti Centra.

1. Primjena Zakona o ARS-u i drugih relevantnih zakona u oblasti alternativnog rješavanja sporova

1.1.Shodno ključnim mjerama iz strateškog dokumenta-Programa razvoja alternativnog rješavanja sporova 2023-2025, a uz podršku Evropske unije u okviru projekta "Podrška razvoju vladavine prava" - EUROL 3, kroz obezbjeđenje ekspertske podrške, urađen je po prvi put u Crnoj Gori Komentar Zakona o ARS-u, koji nije imao svoj oslonac u nekom ranijem komentaru jer ga nije bilo, iako je u Crnoj Gori započeo proces prihvatanja alternativnog rješavanja sporova 2005.godine. Komentar Zakona o ARS-u biće odštampan u 1000 primjeraka u narednoj godini, takođe uz podršku Evropske unije.

2. Edukacija novih medijatora i unapređenje stručnih kapaciteta i kompetencija licenciranih medijatora

Shodno zakonskoj nadležnosti i obavezama u cilju realizacije iste, kao i shodno Etičkom kodeksu medijatora Crne Gore, Centar je, shodno finansijskim mogućnostima i podršci međunarodnih partnera, posebnu pažnju posvetio sprovođenju bazičnih obuka novih medijatora i naprednih obuka licenciranih medijatora u cilju podizanja i unapređenja njihovih stručnih kapaciteta.

Uzimajući sve prednje u obzir, Centar je u 2023.godini organizovao sledeće obuke:

2.1. Dvije petodnevne bazične obuke za medijatore u građanskim sporovima u periodu 01-05.09.2023.godine i 16-20.09.2023.godine, na kojima su učestvovala 33 polaznika iz Podgorice, Bijelog Polja, Kolašina, Nikšića i Rožaja. Obuke su sprovedene u skladu sa Pravilnikom o programu obuke za medijatore u građanskim sporovima, donešenim od strane Ministarstva pravde, shodno Zakonu o alternativnom rješavanju sporova.

Na obuci su obrađivane teme koje se odnose na: pojam medijacije, istorijski razvoj i specifičnosti u odnosu na sudski postupak; metode prevazilaženja konflikta, normativni i institucionalni okvir, praksa i podobnost predmeta za medijaciju; osnovna načela medijacije i karakteristike postupka, etička pitanja u medijaciji – konflikt interesa; pojam i vještine medijatora; priprema medijacije i postupak medijacije kroz faze postupka (uvodno izlaganje medijatora, uzimanje uvodne izjave stranaka u postupku, faza istraživanja, faza pregovaranja, izrada i upućivanje sporazuma) i komunikacijske tehnike. Obuka je takođe uključivala gledanje edukativnog filma (simulacija postupka medijacije), praktične vježbe i provjeru znanja i vještina kroz igre uloga po primjerima iz prakse.

Svi polaznici su uspješno prošli praktični ispit i, nakon sprovedenog postupka licenciranja kod Ministarstva pravde, dobili licencu za rad medijatora.

2.2. Kao nastavak kontinuirane saradnje sa Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju (IRZ), Centar za alternativno rješavanje sporova je u periodu od 3. do 5. novembra 2023.godine, organizovao dvodnevni seminar na temu „Faze u postupku medijacije”, na kome su učestvovala 20 medijatora i trenera iz Podgorice, Bijelog Polja, Herceg Novog, Nikšića, Ulcinja i Bara. U uvodnom dijelu učesnicima su se obratili gospodin Ralf Matthias Reusch, iz Ambasade Republike Njemačke u Podgorici, gospodin Stefan Pürner, rukovodilac projektne oblasti u Njemačkoj fondaciji IRZ, i gospođa Maina Lutovac, direktorica Centra za ARS.

Predavači na obuci su bile prof. dr Renate Dendorfer-Ditges, advokatica i ovlašćena medijatorka, i Gđa Simone Pöhlmann, advokatica i ovlašćena medijatorka.

2.3. S obzirom na obavezu svakog društva da omogući uvažavanje prava djeteta da iznese svoje mišljenje, odnosno poštovanje njegovog pravnog subjektiviteta u postupcima u kojima se donose važne odluke za njegovu budućnost, posebno kada je u pitanju rješavanje porodičnih sporova u medijaciji, Centar je dana 12. oktobra 2023.godine organizovao jednodnevni uvodni seminar na temu uključivanja djece u postupcima medijacije u porodičnim sporovima, posebno u razvodu braka, kao početak daljnjeg rada na ovom pitanju.

Cilj seminara je bio upoznavanje sa praksom, iskustvima i izazovima u uključivanju djece u medijaciji u razvodu braka u Velikoj Britaniji a sve u cilju sagledavanja mogućnosti da se, shodno nacionalnom zakonodavnom okviru, obezbjede preduslovi za neposredno uključivanje djece u porodičnoj medijaciji u Crnoj Gori. Na seminaru su obrađene teme koje se odnose na međunarodni i nacionalni normativni okvir u vezi uključivanja djece u medijaciju i pravo djeteta da iznese svoje mišljenje u postupcima medijacije u porodičnim sporovima, posebno u razvodu braka; dalje na praksu i iskustva Velike Britanije u pomenutoj oblasti, modele za inkluzivnu medijaciju djece i sl. Na seminaru su učestvovala 19 medijatora i to iz Podgorice, Ulcinja, Nikšića i Pljevalja.

Predavač na seminaru je bila Dr Lesley Allport, iz Velike britanije, LADR Mediation Training and Consultancy

2.4. Dana 12.aprila 2023.godine organizovan je za medijatore jednodnevni uvodni seminar na temu rodne ravnopravnosti i rodnih uloga „Integrisanje rodne perspektive u postupak medijacije“ na kome su predavači bili Dr. Nevena Petrušić i Dr. Jelena Arsić. Na seminaru su bile obrađene teme koje su se odnosile na pojmovna razgraničenja pola, roda i rodnih odnosa; uticaj roda na medijaciju i rodno senzitivnu analizu sukoba; rodno zasnovani disbalans moći u medijaciji i na izražavanje rodnih stereotipa i predrasuda tokom medijacije (prepoznavanje i moguće medijatorske intervencije). Na seminaru su učestvovala 23 medijatora.

2.5. U okviru svojih redovnih aktivnosti, Centar je 18. novembra 2023.godine organizovao godišnji sastanak sa medijatorima na kojem su učestvovala 75 medijatora iz Podgorice, Bijelog Polja, Cetinja, Rožaja, Nikšića, Ulcinja, Bara, Kotor, Herceg Novog, Plava, Kolašina, Pljevalja, Berana. Na godišnjem sastanku su odrađene dvije intervizije koje su se odnosile na postupke medijacije u konkretnom porodičnom i radnom sporu. Dalje, predstavnici Centra su prezentovali dokument koji se odnosio na pravila u postupanju medijatora u postupku medijacije koja su urađena na osnovu dosadašnje prakse u primjeni medijacije, posebno od momenta donošenja Zakona o alternativnom rješavanju sporova, a sve u cilju unapređenja primjene medijacije i ujednačavanja prakse.

2.6. Nakon 14 godina od prvog izdanja Priručnika za obuku medijatora-posrednika ukazala se potreba za upotpunjavanjem istog, kako unošenjem i dopunjavanjem edukativnog sadržaja na čiju aktuelnost je ukazala medijacijska praksa Centra za alternativno rješavanje sporova i sudova u proteklom periodu, tako i usklađivanjem sadržaja Priručnika sa Direktivom EU 2008/52 o određenim aspektima medijacije u građanskim i privrednim stvarima, Zakonom o alternativnom rješavanju sporova, Zakonom o izmjenama i dopunama zakona o parničnom postupku i Zakonom o izmjenama porodičnog zakona, koji su usvojeni u avgustu 2020.godine, kao i sa Pravilnikom o programu obuke medijatora koji je neposredno nakon toga donešen od strane Ministarstva pravde. Priručnik će biti odštampan u narednoj godini.

3.Edukaciju relevantnih aktera u postupku medijacije–sudija, predstavnika lokalne samouprave, osiguravajućih društava

3.1. Centar je u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za razvoj prava (IDLO) organizovao dana 20.02.2023.godine okrugli sto namijenjen predstavnicima crnogorskih opština i javnih preduzeća čiji je osnivač opština, na temu: "Privredna medijacija". Skupu je prisustvovalo 20 učesnika iz sledećih opština: Glavni grad Podgorica, Prijestonica Cetinje, opština Berane, opština Bijelo Polje, opština Nikšić, opština Herceg Novi, opština Budva, opština Kotor i opština Pljevlja.

Pored označene teme okruglog stola, na sastanku se diskutovalo o brojnim drugim temama vezanim za postupak medijacije, sa kojima su se učesnici skupa susrijetali u svom radu.

Prisutnim učesnicima su se obratili gospodin Ljubomir Petruljeskov, ispred organizacije IDLO, načelnica Odjeljenja za alternativno rješavanje sporova u Centru i medijatorka gospođa Viloleta Majić i službenik Centra za ARS i medijator gospodin Ivan Knežević.

Predstavnik međunarodne organizacije IDLO je govorio o privrednoj medijaciji generalno i iskustvima iz evropskih pravnih sistema u ovoj oblasti. U nastavku rada, predstavnici Centra za ARS,

Violeta Majić i Ivan Knežević, osvrnuli su se na dvoipogodišnju prasku rada Centra za ARS u primjeni Zakona o alternativnom rješavanju sporova, kao i na konkretne probleme koji se javljaju u radu. Predstavnici opština i privrednih društava čiji je osnivač opština, posebno su istakli korektnu saradnju sa stručnom službom Centra za ARS i govorili o benefitima koje medijacija ima u konkretnim sredinama iz kojih dolaze.

Prisutni su imali priliku da čuju na koji način funkcioniše medijacija u opštini Berane, opštini Bijelo Polje i opštini Nikšić, kao sredinama u kojima je vansudsko rješavanje sporova najmasovnije prihvaćeno od strane građana i stručne javnosti, koje su prepreke za rješavanje svojinsko-pravnih sporova u opštini Herceg Novi i opštini Kotor, koje probleme u medijaciji imaju Glavni grad Podgorica i Prijestonica Cetinje i zašto medijacija nije na pravi način zaživjela u opštini Pljevlja.

Zaključak sastanka je da se medijacija u Crnoj Gori razvija u pozitivnom smjeru, da je neophodno jačati kadrovske kapacitete stručne službe Centra za ARS, unapređivati stručna znanja i vještine medijatora, te permanentno raditi na promociji instituta medijacije u svim opštinama, u čemu važnu ulogu imaju upravo predstavnici opština i preduzeća čiji je osnivač opština, kao subjekti koji najčešće imaju prvi neposredan kontakt sa strankama – učesnicima u postuku.

3.2. U cilju unapređenja primjene instituta medijacije u Crnoj Gori, a u saradnji sa Međunarodnom organizacijom za razvoj prava (IDLO), Centar je organizovao dana 22.02.2023.godine, okrugli sto namijenjen predstavnicima osiguravajućih društava na temu: "Jačanje privredne medijacije u Crnoj Gori". Skupu je prisustvovalo 12 predstavnika osiguravajućih društava i to: "Generali osiguranje" AD Podgorica, "Lovćen osiguranje" AD Podgorica, Nacionalni biro osiguravača Crne Gore, "Grawe neživotno osiguranje" AD Podgorica, "Grawe životno osiguranje" AD Podgorica, "Sava osiguranje" AD Podgorica i "Uniqa osiguranje".

Pored naznačene teme okruglog stola, na sastanku se diskutovalo o brojnim drugim temama vezanim za postupak medijacije, sa kojima su se učesnici skupa susrijetali u svom radu, a sve u cilju unapređenja prakse i veće primjene medijacije u sporovima radi naknade štete nastale u vezi ugovora o osiguranju.

Prisutnim učesnicima su se obratili: Ljubomir Petruljeskov, ispred organizacije IDLO, Marina Lutovac, direktor Centra, i načelnica Odjeljenja za alternativno rješavanje sporova u Centru za ARS i medijator Viloleta Majić.

Predstavnici Centra su informisali prisutne o rezultatima i uočenim problemima u implementaciji Zakona o ARS, dok su predstavnici osiguravajućih društava govorili o svom iskustvu u primjeni medijacije, stepenu prihvatljivosti medijacije u ovakvim sporovima od strane učesnika u postupku, problemima i izazovima sa kojima se susrijeću, posebno u odnosu na uslove i uzroke koji utiču na zaključenje poravnjanja. Učesnici su takođe, ono što je posebno značajno za Centar, dali preporuke i sugestije

kako unaprijediti praksu. Zaključak svih prisustnih je da organizovanje ovakvih stručnih skupova je neophodno, korisno i veoma značajno u cilju unaprijeđenja primjene medijacije.

3.3. Radi sagledavanja i prevazilaženja problema, odnosno unapređenja prakse koja se tiče primjene medijacije u južnoj regiji u Crnoj Gori, Centar je uz organizacionu i finansijsku podršku Programске kancelarija Savjeta Evrope u Podgorici, a u okviru projekta projekta „HF 7 Osnazivanje odgovornosti u pravosudnom sistemu i unapređenje prava žrtava u Crnoj Gori“ koji predstavlja dio zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope “Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku”, organizovala dana 06.12.2023.godine u Budvi konsultativni sastanak sa relevantnim akterima u postupku medijacije (predstavnici lokalnih samouprava, sudova i centara za socijalni rad) i medijatorima iz Herceg Novog, Kotora, Bara i Ulcinja, sa ciljem afirmacije medijacije i drugih vrsta alternativnog rješavanja sporova i razmatranja praktičnih izazova i mogućnosti u ovoj oblasti.

3.4. U okviru projekta „HF 7 Osnazivanje odgovornosti u pravosudnom sistemu i unapređenje prava žrtava u Crnoj Gori“ koji predstavlja dio zajedničkog programa Evropske unije i Savjeta Evrope “Horizontal Facility za Zapadni Balkan i Tursku”, uz organizacionu i finansijsku podršku Programске kancelarija Savjeta Evrope u Podgorici, organizovan je dana 11.12.2023.godine u Beranama konsultativni sastanak sa relevantnim akterima u postupku medijacije (predstavnici lokalnih samouprava, sudova i centara za socijalni rad) i medijatorima iz Bijelog Polja, Berana, Pljevalja i Rožaja, sa ciljem afirmacije medijacije i drugih vrsta alternativnog rješavanja sporova i razmatranja praktičnih izazova i mogućnosti u ovoj oblasti.

3.5. Predstavnici Centra za alternativno rješavanje sporova i Medjunarodne organizacije za razvoj prava (IDLO) su 6.juna 2023.godine, u prostorijama Advokatske komore Crne Gore, održali sastanak sa predstavnicima Advokatske komore, kako bi ih upoznali sa aktivnostima Centra i IDLO-a usmjerenim ka razvoju privredne medijacije u Crnoj Gori. Sastanak je iskorišćen da se ukaže na veliki značaj advokata i Advokatske komore u promociji privredne medijacije i odlučivanju njihovih stranaka u odnosu na prihvatanje medijacije

3.6. U organizaciji Medjunarodne organizacije za razvoj prava (IDLO), predstavnici Centra su 8.juna 2023.godine, u prostorijama Unije poslodavaca CG, održali sastanak sa predstavnicima Unije poslodavaca, kako bi ih upoznali sa aktivnostima Centra i IDLO-a usmjerenim ka razvoju privredne medijacije u Crnoj Gori i o značajnoj ulozi Unije poslodavaca u promovisanju medijacije u privrednim sporovima i podsticanje potencijalnih učesnika da prihvate medijaciju i ranu neutralnu ocjenu spora kao način rješavanja spornog odnosa.

4. Podizanje nivoa informisanosti opšte i stručne javnosti o medijaciji i alternativnom rješavanju sporova, kroz kontinuiranu promociju instituta medijacije

4.1. U Somboru je u organizaciji Foruma sudija Srbije i Medijacija centra iz Sombora održano 28. i 29. septembra 2023.godine treće stručno-pravosudno savjetovanje na kome je bio održan i panel na temu „Medijacija – gde je zapelo?“. Na panelu je ispred Centra govorila gospođa Ana Delić, sudija Višeg suda u Podgorici i medijatorica. Na skupu je bilo govora o iskustvima i praksi u oblasti medijacije zemalja u okruženju,

4.2. Direktorica Centra je, na poziv Regionalnog udruženja medijatora Vojvodine, učestvovala online na Godišnjoj konferenciji Regionalnog udruženja medijatora, koja se održala 30. novembra 2023.godine u Novom Sadu. To je bila prilika da se učesnici upoznaju sa crnogorskim normativnim okvirom u oblasti alternativnog rješavanja sporova, kao i sa praksom i iskustvima Centra u primjeni medijacije. Na konferenciju su, pored kolega iz Vojvodine, učestvovali gospodin Slave Mladenovski iz Sjeverne Makedonije (Institut 4R), gospodin Muharem Selimović iz Bosne i Hercegovine (Udruga medijatora Jugoistočne Evrope) i gospodin Stipe Šola, iz Hrvatske (Centar za mirenje).

4.3. U saradnji sa Evropskom bankom za obnovu i razvoj i Međunarodnom organizacijom za razvoj prava (IDLO), u okviru projekta „Privredna medijacija u Crnoj Gori“ , gospođa Dijana Raičković, sudija Privrednog suda Crne Gore i medijatorka je dana 30.08.2023.godine dala intervju na temu – Medijacija u privrednim sporovima u cilju promocije privredne medijacije i podsticanja privrednih subjekata u Crnoj Gori da prihvataju medijaciju kao način rješavanja spornih odnosa.

U okviru istog projekta i sa istim ciljem organizovano je gostovanje direktorice Centra u emisiji Link na RTCG

4.4. U okviru pomenutog projekta Međunarodnom organizacije za razvoj prava (IDLO), snimljen je film o privrednoj medijaciji-prikaz postupka medijacije kroz jedan sporni odnos uz učešće medijatora u ulogama medijatora i stranaka u postupku. Film traje 60 minuta i koristiće se isključivo u edukativne svrhe.

Takođe, pripremljena je kraća verzija pomenutog filma, u trajanju od 20 minuta, koja će se koristiti u edukativne i u promotivne svrhe.

4.5. U cilju unapređena transparentnosti rada Centra i informisanja opšte i stručne javnosti, sajt Centra je redovno ažuriran i na istom se bile objavljujane sve važnije informacije o aktivnostima Centra.

4.6. U cilju informisanja što većeg broja građana o radu Centra i institutima medijacije i rane neutralne ocjene spora, Facebook stranica i Instagram Centra su redovno ažurirani.

4.7. U okviru svojih redovnih aktivnosti, Centar je, zavisno od potreba, distribuirao promotivne materijale o medijaciji u različitim vrstama sporova i ranoj neutralnoj ocjeni spora svim sudovima u Crnoj Gori.

5. Uspostavljanje i unapređenje saradnje sa međunarodnim partnerima u cilju obezbjeđenja finansijske i ekspertske podrške

U cilju obezbjeđenja dodatnih finansijskih sredstva i ekspertske podrške, neophodne za realizaciju pojedinih obaveza iz strateških dokumenata i Zakona o ARS-u, Centar je u 2023.godini nastavio uspješnu saradnju sa međunarodnim i nacionalnim partnerima, zajednički implementirajući pojedine aktivnosti sa Njemačkom fondacijom za međunarodnu pravnu saradnju, Međunarodnom organizacijom za razvoj prava i Evropskom bankom za obnovu i razvoj, kao i Programskom kancelarijom Savjeta Evrope u Crnoj Gori.

6. Administriranje i organizovanje postupaka medijacije

Medijatori i evaluatori spora mogu biti samo lica kojima je izdata licenca za rad. Licenca za rad se izdaje licima koja ispunjavaju uslove propisane odredbama ZARS, na vrijeme od pet godina i može se produžiti za isti period. Medijatori i evaluatori spora kojima je izdata licenca za rad upisuju se u registar medijatora, odnosno registar evaluatora spora koje vodi Ministarstvo. U registar medijatora upisano je 234 medijatora, dok je broj evaluatora spora 8..

U tabeli koja slijedi prikazan je broj i geografska raspoređenost medijatora u po opštinama u Crnoj Gori

Gradovi	Broj medijatora
Podgorica	122
Nikšić	13
Bijelo Polje	18
Bar	8
Berane	12
Kotor	8
Cetinje	8
Herceg Novi	13
Ulcinj	7
Pljevlja	7
Plav	4
Rožaje	8
Žabljak	2
Kolašin	4
Ukupno	234

Najveći broj medijatora nalazi se u Glavnom gradu Podgorici, što je i očekivano s obzirom da je u pitanju administrativni centar sa najvećim brojem stanovnika u Crnoj Gori – 122 medijatora. Posebno je važno što se medijatori nalaze u svim regionima u Crnoj Gori, tj. u opštinama u kojima postoje osnovni sudovi čime su, s obzirom na rješenja ZARS, kroz dostupnost medijatora svim potencijalnim korisnicima u svim opštinama, stvoreni neophodni uslovi za pristup pravdi građanima i ostalim pravnim subjektima.

Vrste sporova rješavanih u postupku medijacije

predmet spora	predlog	sud	ukupno	prihvacena medijacija	nije prihvacena	postignut sporazum	nije postignut	prihvacena ali jos u radu	u toku
država strana u sporu	10044	229	5273	1437	606	1261	154	22	8230
lokalna samouprava strana u sporu	1298	283	1581	987	316	892	88	7	278
radni spor	5354	202	5556	589	2428	274	293	22	2539
spor male vrijednosti	697	111	808	222	438	169	36	17	148
sporovi iz osiguranja	2752	14	2766	461	2076	282	151	28	229
porodični spor	42	282	324	164	94	103	54	7	66
privredni spori	534	295	829	177	425	67	97	13	227
krivični spor		15	15	15		15			
UKUPNO	20.960	1528	22.488	4.149	6.555	3.125	900	124	11.784

Od ukupnog broja Centru upućenih predmeta na medijaciju (22.488) bilo je 20.960 predloga za pokretanje medijacije, što znači prije pokretanja sudskog postupka, a 1.528 predmeta je bilo upućeno od strane sudova.

Upoređujući broj predmeta upućenih na medijaciju, broj predmeta upućenih prije pokretanja sudskog postupka, broj završenih i broj predmeta u kojima je zaključeno poravnanje u postupku medijacije u 2023.g. u odnosu na 2022.godinu, može se konstatovati da je situacija sledeća:

- upućeno je 108,75% više predmeta;
- prije pokretanja postupka pred sudom upućeno je 122 više predmeta;
- 30% je više predmeta u kojima je zaključeno poravnanje.

Rezultati u oblasti primjene medijacije u Crnoj Gori ne mogu da se mjere isključivo kvantitativno, tj. brojem predmeta koji se rješavaju u medijaciji i u kojima je došlo do zaključenja poravnanja, već i drugim indikatorima poput nivoa informisanosti opšte i stručne javnosti o medijaciji, stepena unapređenja stručnih kapaciteta medijatora i samim tim unapređenja kvaliteta same medijacije u Crnoj Gori.

Kada se govori o broju predmeta koji se upućuju i rješavaju u postupku medijacije, na taj broj definitivno utiče više faktora i to kako podsticajnih tako i ograničavajućih, odnosno ometajućih faktora.

Sam normativni okvir (Zakon o ARS, Zakon o parničnom postupku i Porodični zakon) daje osnovu za povećanje broja predmeta upućenih Centru, shodno zakonskoj obavezi u vezi prvog sastanka sa medijatorom u određenim vrstama sporova, međutim, s obzirom na princip dobrovoljnosti koji daje za pravo strankama da odluče da li će ući u postupak medijacije ili ne, veliki procenat stranaka, među njima i državne institucije, ne prihvataju medijaciju, ne iz razloga što smatraju da medijacija nije dobar put da se

sporovi riješe, u pogledu uštede vremena i novca, već iz sasvim drugih razloga, shodno informacijama koje Centar dobija u direktnom kontaktu sa strankama.

Izveštajna godina je karakteristična po enormnom broju predloga za naknadu štete iz rada i po osnovu rada, koji su pristigli u ogromnom broju, posebno u novembru i decembru (oko 14.000 predmeta) zbog primjene Zakona o radu kojim je propisana zastara do 7.01.2024.g., što se nije moglo predvidjeti a što će se direktno odraziti na rad Centra u svim segmentima, prvenstveno zbog nedovoljnog broja zaposlenih, jer angažovanje još najmanje 5 osoba bi bilo neophodno da bi Centar mogao odgovoriti svim obavezama iz svoje nadležnosti, kao i obavezama iz strateškog dokumenta. Programa razvoja ARS 2023/2025.g. Sve ovo će se odraziti na ažurnost Centra u smislu dužine trajanja postupaka medijacije. Treba pomenuti da se pred Centrom ne rješavaju samo radni sporovi, nego svi ostali koji zahtijevaju posebnu pažnju Centra kao što su porodični, privredni, imovinski sporovi, sporovi iz osiguranja i sl.

Vrsta predmeta i stavovi punomoćnika umnogome utiče u startu na stepen prihvatljivosti medijacije od strane stranaka, što je posebno vidljivo u odnosu na privredne sporove.

7. Ostale aktivnosti Centra za ARS

7.1. Centar je bio uključen, u svojstvu partnera na projektu, u realizaciju projekta Pravnog fakulteta Univerziteta CG-ENEMLOS, u okviru ERASMUS programa, koji se odnosi na razvijanje pravnih klinika na Pravnom fakultetu.

7.2. Centar je, kao jedan od glavnih nosilaca odgovornih za implementaciju Programa razvoja ARS za 2023-2025.g., preko svog predstavnika u radnoj grupi Ministarstva pravde bio uključen u izradi pomenutog strateškog dokumenta, koji je usvojen od strane Vlade CG u julu 2023.godine.

X X X

Kada se generalno govori o naporima koje Crna Gora ulaže u oblasti alternativnih načina rješavanja sporova i ostvarenim rezultatima u prethodne tri godine, može se konstatovati da su četiri zadnja non-papers Evropske komisije za Crnu Goru ukazivala na pozitivne rezultate koje Crna Gora postiže u toj oblasti.

Veoma je bitno pomenuti da se sa povećanjem broja predmeta koji se rješavaju u medijaciji unapređuje pristup pravdi i utiče na unapređenje efikasnosti pravosuđa. Napredak se primjećuje i u povećanju informisanosti stručne i opšte javnosti o alternativnim načinima rješavanja sporova, posebno medijaciji, mada još uvijek i pored svih napora koji se ulažu, nije na zadovoljavajućem nivou. Na ovo umnogome utiče i činjenica da promocija zahtjeva velika finansijska sredstva sa kojima Centar ne raspolaže.

S obzirom da se Direktiva o različitim aspektima medijacije u građanskim i privrednim sporovima ne bavi krivičnom medijacijom a Zakon o ARS-u se bazira na tom jedinom obavezujućem dokumentu EU o medijaciji, medijacija u krivičnim stvarima više nije u nadležnosti Centra s tim da Centar i dalje sprovodi krivičnu medijaciju i to sve dok se ne izmjeni Zakon o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku, što je u toku.

Uređenje ovog pitanja kroz izmjenu Zakona o postupanju prema maloljetnicima u krivičnom postupku je nužno s obzirom da se već javljaju problemi oko produžetka licence krivičnim medijatorima o čemu je Ministarstvo pravde upoznato.

Ovako veliki priliv predmeta, administriranje svim tim predmetima, kontakti sa strankama pisanim i usmenim putem, zakazivanje medijacija u svim crnogorskim gradovima, svakodnevni kontakti sa medijatorima i pružanje administrativne i stručne podrške njima, organizovanje specijalizovanih obuka za medijatore, organizovanje bazičnih obuka za buduće medijatore, kontinuirano praćenje primjene relevantnih zakona, kontakti sa relevantnim akterima u postupku medijacije, dovode do evidentne potrebe zapošljavanja većeg broja izvršilaca u Centru kako bi Centar djelovao na zadovoljavajući način.

Važećim aktom o sistematizaciji Centra predviđeno je 24 radnih mjesta od čega u Odjeljenju za alternativno rješavanje porodičnih sporova, sporova u kojima je jedna strana u sporu država ili lokalna samouprava i sporova iz osiguranja 7 radnih mjesta (popunjena 4 radna mjesta), u Odjeljenju za alternativno rješavanje radnih, privrednih sporova i sporova male vrijednosti 7 radnih mjesta (popunjena 3 radna mjesta), a u Službi za opšte i finansijske poslove 9 radnih mjesta /popunjeno 5 radnih mjesta). S obzirom na gore navedenu potrebu dodatnog angažovanja većeg broja izvršilaca, neophodno je da se u 2024.godini zaposli još najmanje 5 izvršilaca.

Ono što je takođe bitno pomenuti je da je i dalje prisutan problem nedovoljnog prihvatanja medijacije od većeg broja advokata, mada se može konstatovati da se situacija i u tom smislu pozitivno mijenja i da se povećava broj advokata koji ima pozitivan stav prema medijaciji i prihvata rješavanje sporova na ovaj način. Takođe, sve veći broj lica je zainteresovan da prođe obuku za medijatore. Ono što je takođe veoma važno istaći, a što je već pomenuto u tekstu prije, je veoma veliki procenat neprihvatanja rješavanja sporova u postupku medijacije od strane državnih organa.

Jedan od prisutnih problema sa kojima se Centar suočava u pogledu rješavanja radnih sporova, u situaciji kada jedna od strana u sporu nije država, tj. kada se naknada medijatorima ne pokriva iz Budžeta države je da Centar u tim slučajevima nije u istoj poziciji kao Agencija za mirno rješavanje radnih sporova jer je rješavanje radnih sporova pred Agencijom besplatno, bez obzira ko su strane u sporu.

Na realizaciju mnogih aktivnosti Centra koje su u nadležnosti centra utiče i nedovoljna finansijska sredstva, obezbjeđena kroz Budžet.

Realizacija Budžeta

Zakonom o budžetu za 2023.godinu odobreni budžet Centra je iznosio 396.278,57 eura od čega je u toku 2023.godine utrošeno 386.436,74 eura što iznosi 97,51% od ukupnih budžetskih sredstava za 2023.godinu. Ostalo je nepotrošeno 9.841,83 eura.

U 2023.godini za potrebe realizacije obaveza iz projekta ENEMLOS, čiji glavni nosilac posla je Pravni fakultet Univerziteta Crna Gora, a Centar jedan od partnera na projektu, utrošeno je 2.728,71 eura.

PREPORUKE:

U narednoj godini, shodno nadležnosti Centra za alternativno rješavanje sporova, posebnu pažnju treba posvetiti:

1. implementaciji novog trogodišnjeg strateškog dokumenta u oblasti alternativnog rješavanja sporova za 2023 do 2025, koji je usvojen od strane Vlade Crne Gore u julu 2023.godine;
2. publikovanju Komentara Zakona o ARS, uz podršku međunarodnog partnera, u okviru EUROL 3;
3. izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ARS
4. izradi Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o parničnom postupku, kao i Zakona o postupanju pema maloljetnicima u krivičnom postupku
5. izradi Funkcionalne Analize Centra;
6. izradi uporedno-pravne analize o primjeni medijacije u upravnim stvarima, uz podršku međunarodnog partnera, u okviru EUROL 3, a u saradnji sa Upravnim sudom Crne Gore;
7. daljnjem unapređenju primjene instituta medijacije kroz nastavak kontinuiranog organizovanja naprednih obuka za medijatore, u cilju osnaživanja njihovih stručnih kompetencija;
8. unapređenju stručnih kompetencija i vještina postojećih trenera za obuku medijatora;
9. razvijanju i implementaciji novog načina alternativnog rješavanja sporova-rane neutralne ocjene spora;
10. analizi potreba za povećanjem broja medijatora po pojedinim gradovima shodno broju predmeta koji se upućuju na medijaciju i trenutnom broju medijatora, i organizovanje bazičnih obuka za medijatore u građanskim sporovima;
11. podsticanju i unapređenju primjene alternativnih načina rješavanja sporova kroz kontinuirano organizovanje obuka za sudije, advokate, predstavnike Zaštitnika imovinsko-pravnih interesa Crne Gore, privrednim subjektima, osiguravajućim društvima, lokalnim samoupravama i dr.;
12. povećanju nivoa znanja i informisanosti građana i pravnih subjekata o mogućnostima i prednostima korišćenja alternativnih načina rješavanja sporova

- kroz različite promotivne i edukativne aktivnosti, kao i obuku novinara radi adekvatnog izvještavanja u medijima i održavanju mobilne aplikacije, face book-a i instagrama Centra za ARS;
13. primjeni različitih metoda za praćenje i ocjenu rada medijatora shodno Metodlogiji koja je urađena uz podršku Savjeta Evrope;
 14. redovnom organizovanju supervizijski sastanaka;
 15. unapređenju primjene privredne medijacije;
 16. unapređenju saradnje sa Udruženjem medijatora Crne Gore;
 17. izradi Priručnika za školsku medijaciju;
 18. organizovanju tradicionalne „Nedjelje medijacije u Crnoj Gori“ u prvoj nedjelji decembra koja podrazumijeva organizovanje niza aktivnosti (okrugli stolovi, nedjelja medijacije u odabranim sudovima, susreti sa studentima pravnih fakulteta, promotivne aktivnosti i sl.);
 19. jačanju kadrovskih i stručnih kapaciteta Centra za medijaciju u pogledu broja i stručnosti zaposlenih u Centru;
 20. razvijanju i uvođenju/implementaciji školske medijacije u odabranim školama, kao i kontinuiranom informisanju i sprovođenju obuka sa zainteresovanim studentima pravnih fakulteta o alternativnim načinima rješavanja sporova;
 21. kontinuiranom sprovođenju istraživanja o informisanosti i stavovima građana o ARS-u, kao i stavovima pojedinih aktera u postupku medijacije (stranaka, sudija, advokata, medijatora, zaštitinika i dr.);
 22. daljnjoj kontinuiranoj saradnji sa međunarodnim partnerima;
 23. obezbjeđenju adekvatnog budžeta u cilju pružanja mogućnosti Centru da realizuje sve obaveze u okviru svoje nadležnosti i obaveze iz Programa razvoja ARS za 2023-2025.

direktorica,
Marina Lutovac

